

350 JAAR RAMPJAAR (1672 - 2022)

Het volk was redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos in het rampjaar 1672, toen de Franse koning Lodewijk XIV de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden onder de voet dreigde te lopen. Nu, 350 jaar later, belichten historici in deze serie de gevolgen voor het Groene Hart.

▲ Frank van Rooijen, streekarchivaris-directeur van het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard. FOTO PIMMUL

Fransen bliezen kasteel Montfoort op

De bezetting van Montfoort door het Franse leger in 1672 duurde amper een half jaar, maar de gedwongen inkwartiering stortte de stad en haar inwoners in pure armoede. Decennialang.

Ad van den Herik

Frank van Rooijen opent een mapje en haalt een vergeeld document tevoorschijn. Het gaat om een procesverslag uit 1693 over het rekest van Gerrit Bouwmeester. Deze Montfoortse herbergier kampt ruim twintig jaar na het vertrek van de Fransen nog met de naweën van de invasie, maar het stadsbestuur wil de goede man niet compenseren. Daarom richt de uitbater van de stadsherberg zich tot de Staten van Utrecht. De gedupeerde uitbater vraagt een tegemoetkoming in zijn uitgaven waartoe de Fransen hem dwongen.

Van Rooijen zet zijn leesbril op en buigt zich over het bewijsstuk. „Hier”, zegt de streekarchivaris-directeur van het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard, als hij met zijn wijsvinger bij een passage blijft steken. „Wegens verteringen, defroimenten van sauvegardens, ruijters en voetknechten als leverancien van brandewijn, wijn, toe-

bacq en bier anno 1672 aen de Franse binnen Montfoort en op 't Kasteel aldaer gaarnisoen gehouden hebbende, gedaen ende geleverd.” Met gemak citeert Van Rooijen het Oudhollands schrift waarin de herbergier opsomt dat de Fransen brandewijn, wijn, tabak en bier van hem eisten, zonder dat daar inkomsten tegenover stonden. Tevergeefs. De Staten toonden geen clementie en wezen zijn verzoek af.

Ooggetuige

Naast de smeekbede van de Montfoortse herbergier kan Van Rooijen de situatie van 350 jaar geleden reconstrueren aan de hand van een ooggetuigenverslag. „Allereerst wil ik benadrukken dat Montfoort aan het begin van de zeventiende eeuw een belangrijke stad was met touwslagerijen, agrarische bedrijven, een mooie kerk, stadsmuren en een groot kasteel”, schetst Van Rooijen het IJsselstadje van enkele eeuwen geleden.

In 1648 verkoopt burggraaf Van Merode Montfoort en bijbeho-

▲ Prent van het kasteel in Montfoort dat de Fransen in 1672 opbliezen. FOTO AD VAN DEN HERIK

rende rechten aan de Staten van Utrecht. Daarna verliest Montfoort zijn allure en raakt het stadje enigszins in verval. En dan verschijnt op 15 juni 1672 een Frans leger van 400 soldaten aan de gesloten stadspoort.

„De Fransen verkopen mooie praatjes over garanties en daar trappen de Montfoorters blijkaar in. Op een gegeven moment laten zij enkele tientallen Franse musketiers binnen en die ontfutselen al snel de sleutels van de stadspoort.”

De goedgelovigheid kwam de Montfoorters duur te staan. Zij

moesten de bezetters inkwartieren en voeden: anderhalve pond vlees per dag, brood en een kan bier. Daar bleef het niet bij, ontdekte Van Rooijen. „Tien dagen later kwamen er nog 1600 Franse soldaten bij. Die gedroegen zich als horken. Ze eisten goede maaltijden en als die niet stijlvol werden opgediend, dan smeten ze die zo op de grond.”

Berooide stad

Op 1 juli 1672 halen de ongeveer 900 Montfoortse zielen opgelucht adem, want dan vertrekken de Fransen. De vreugde is van korte

▲ Passage uit het procesverslag waar herbergier Gerrit Bouwmeester de Staten van Utrecht vraagt om compensatie voor zijn geleden verliezen tijdens de Franse bezetting.

FOTO AD VAN DEN HERIK

duur, want op 5 juli nemen 1750 Franse soldaten opnieuw bezit van de inmiddels berooide stad. „Dan misdragen de Fransen zich nog meer. Onder dwang troggelen ze geld af en eisen bijvoorbeeld 100 paar schoenen. De Montfoorters moeten allerlei klusjes opknappen voor de Fransen, waardoor ze zelf geen inkomsten meer hadden”, onderstreept Van Rooijen de uitzichtloosheid van de stedelingen.

De anticlimax voor de inmiddels volledig uitgeknepen stad en bevolking volgt in november. Dan eisen de bezetters honderden ponden kaas, veertien tonnen bier en 6000 gulden. Met een uiterste krachtsinspanning schraapt de bevolking 3500 gulden bij elkaar. Met dat bedrag vertrekken de Fransen. Maar niet voordat ze het middeleeuwse kasteel hebben opgeblazen. Gelukkig bleven het oude poortgebouw en de achtkantige toren van de verwoestende werking van het buskruit gevrijwaard.